

26/11

PERSPEKTIV PÅ USA

Ovanstående litografi från 1861 ger en allegorisk framställning av nordstaternas kamp i inbördeskriget. President Lincolns utsträckta band och frihetsgudinnan som håller den fladdrande fanan symboliserar den idealistiska segertron.

GOLO MANN, son till Thomas, skrev för ett par år sedan för tysk publik en bok om USA, som nu översatts till svenska, *Amerikas anda* (KF:s förlag, 12:--). Syftet är enligt undertiteln att ge en orientering i amerikanskt tänkande och handlande under vår tid. Boken har många och stora förtjänster. Golo Mann har levat långa tider i Amerika och arbetat som lärare vid skilda universitet; han kan stödja sig både på en bred boklig bildning av humanistisk art och på personliga erfarenheter och intryck.

"Virginian Marsellaise" var en av sydstaternas kampsånger.

Illus
präg
inte
söka
tend
som
av
Man
stor
sirlig
pret
rese
till
smu
M
änn
gard
egen
säga
and
iakt
natu
helh
sig
iakt
sats
av c
ning
övlig
med
Sk
kans
Man
pisk
insv
grön
nisk
skap
olika
Men
USA
peis
över
behä
trad
sam
de
in-

Illusioner om en stabil och särpräglad nationalkaraktär har han inte, och han nöjer sig med att söka få fram några allmänna tendenser, några utvecklingsdrag som bidrar att förklara Amerika av i dag. I stilen erinrar Golo Mann mer än sina syskon om den store fadern. Satserna formas med sirlig finess, varvid ibland det prettiosa och omständliga — med reservationer och reservationer till reservationerna — blir en smula irriterande och trötande.

Med en hos författare i sådana ämnen inte ovanlig önskan att gardera sig betonar Mann att det egentligen knappast är möjligt att säga något säkert om Amerikas anda. "När det blir fråga om en iakttagelse av den mest generella natur, en som berör landet i dess helhet, måste man alltid skynda sig att tillfoga en rakt motsatt iakttagelse." Skulle denna grund-sats strikt följas, bleve en bok av denna typ omöjlig. I för-sättningen generaliserar Mann på övligt sätt, även om han går fram med relativt stor försiktighet.

Skillnaden mellan olika amerikanska regioner är stor, betonar Mann. "Där finns ett nästan tropiskt landskap och ett landskap insvept i nordisk dimma, idylliska gröna landskap, hem för människor, vulkaniska cykloplandskap, döda mänlandskap." Lika olika är människorna i Amerika. Men från en synpunkt är likväl USA mera homogent än europeiska folk, "emedan det för att över huvud kunna bilda en enhet behövde en starkare, mera enande tradition". Det finns "en gemensam livssyn, en tro, som delas av de flesta i Amerika". Uppfattningen är vanlig, och enligt min

mening riktig. Mann klargör inte tillräckligt, synes det mig, hur denna konformism kommit till och hur stark den är. Den 1700-talsliberalism som segrade med självständighetskriget blev grundläggande för sammansvetsningen av invandarmassorna under 1800-talet, i förening med tro på Amerikas mission som bärare av dessa idéer gentemot folket i mörker och förblindelse. Mann berör knappast invandringen och invandringsproblemen, och därför ger han inte en tillräckligt klar bild av den nationalism, eller amerikanism eller konformism, som var assimileringens verktyg.

I visst samband härmed står att Mann underskattar de ideologiska faktorernas roll i amerikanska brytningsperioder. Självständighetskriget betecknas som "ett kolonialuppror under ledning av en förmögen, högt bildad minoritet"; amerikanerna kände sig inte som revolutionärer, utan som engelsmän i strid för sina konstitutionella rättigheter. Man kan inte säga om inbördeskriget, heter det på samma sätt, att "någon revolutionär idé, något religiöst eller pseudo-religiöst patos spelat någon roll i det". Påståendena förefaller mig så överdrivna att de blir nästan orimliga. De är

säkert riktiga för en grupp, representerad i det ena fallet av Washington, i det andra, mindre bestämt, av Lincoln. Men båda dessa krig fördes av stora och verksamma grupper just i revolutionär, religiös eller kvasireligiös hänförelse. Då Jefferson skrev oavhängighetsförklaringen, då nordstatssoldaterna sjöng om "kampen för Herran" och sydstatsmännen lovade Dixie trohet var den ideologiska lidelsen lika uppenbar som i "Marseljäsen". Manns ensidighet förklaras kanske av att han i Charles Beard ser den man som "har fostrat den nu ledande generationen av historiker". Beards inflytande har varit stort, men senare generationer av historiker har sannerligen inte stannat vid Beards på sin tid originella "materialistiska" förklaringar; de framhäver långt starkare än han idéerna, det intellektuella klimatet, då de söker klarlägga orsakssammanhang.

Det är frestande att på punkt efter punkt diskutera Manns analyser och omdömen, men jag skall nöja mig med ytterligare ett par påpekanden. Förenklingen blir ibland, trots alla reservationer, störande, som då 1840 års valkampanj säges ha kretsat kring visan om "blockhuset och cidern" och 1884 års kampanj om Clevelands barn utom äktenskapet; här måste Mann ha paralyserats av ett par folkligt sensationella biografier. Till de frågor som knappast beaktas är finansens inflytande på politiken särskilt under äldre tid och striden mot detta inflytande, förtrycket av negerna och arbetet för deras frigörelse, det demokratiska partiets omvandling under Franklin Roosevelt och Truman. Den nästan totala bristen på faktiska uppgifter minskar bokens användbarhet.

HERBERT TINGSTEN